

Потреба за разменом

Удруженим напорима у интензивирању размене обавештајних података на регионалном нивоу спроводимо у дело нову парадигму – „потреба за разменом“ (енг. need to share), уместо „потребе за знањем“ (енг. need to know). Сарадњом и уважавањем интереса партнерских страна доприносимо очувању повољног безбедносног окружења и унапређењу односа са суседним и најугроженијим земљама.



Снимио Јово МАМУЛА

Војнообавештајна агенција (ВОА) обележиће 6. маја свој дан. Тог датума 1920. године образовано је Обавештајно одељење Главног ђенералштаба и тако је, први пут од настанка модерне војске на нашим просторима, обавештајна функција издвојена у посебну организацијску целину.

Данас је ВОА део безбедносно-обавештајног система Србије, у коме су и Безбедносно-информативна агенција и Војнобезбедносна агенција, а послове усклађивања рада служби обавља Биро за координацију.

Задатак ВОА је да пружа подршку државном и војном руководству обавештајним информацијама о ризицима и претњама усмереним из иностранства против безбедности наше земље. Дакле, то је „прва лини-

ја одбране“ од спољних изазова, ризика и претњи.

Војнообавештајна агенција значајан је чинилац укупне безбедности Србије и поуздан партнер у доприносу стабилности и безбедности нашег региона.

Са заступником директора бригадним генералом Драганом Владисављевићем разговор поводом Дана ВОА започели смо управо регионалним темама.

■ *Господине генерале, у времену преишлишања безбедносних изазова, од глобалних до националних, сарадња обавештајних агенција добија на значају. Војнообавештајна агенција била је домаћин Друге конференције шефова војнообавештајних служби на*

којој је усвојена прва „Изјава о сарадњи између војнообавештајних служби земаља региона“. Како функционише ова сарадња?

– Напредак који су земље Југоисточне Европе оствариле у протеклих неколико година, у погледу европских интеграција и развоја механизма за мултилатералну сарадњу, позитивно се одражава на безбедносну ситуацију у региону. Међутим, вишегодишњи сукоби, нестабилност и изолација региона довели су до експанзије асиметричних претњи којима се државе не могу, самостално, ефикасно супротставити. Управо заједнички ризици и претње по стабилност читавог региона намећу потребу за интензивнијом разменом мишљења и ставова о њиховим узроцима и последицама.

Велики корак у идентификовању кључних безбедносних претњи направљен је прошле године, када је у Београду одржана Регионална конференција шефова војнообавештајних служби земаља Југоисточне Европе (SEE-MIC). Током сусрета усагласили смо ставове око могућих узрока нарушавања безбедности у региону, али и потврдили да је неопходно јачати међусобно поверење. Као резултат тога, девет шефова служби, од 12 колико је учествовало на конференцији, потписало је *Изјаве о сарадњи*. Иако овај документ нема правно обавезујући карактер, он представља израз спремности да се сарадња унапреди. Морам истаћи да је договорено да се удруже напори у интензивирању размене обавештајних података на регионалном нивоу, чиме ми у ствари спроводимо у дело нову парадигму – „потреба за разменом” (енг. need to share), уместо „потреба за знањем” (енг. need to know).

■ *Како ће се припреме за Трећу конференцију? Колико су поједине државе моћивисане за сарадњу?*

– Треба имати у виду да је сарадња обавештајних служби сложен и осетљив посао. Нису ни све чланице SEEMIC подједнако мотивисане за сарадњу у овом облику, будући да су кроз НАТО, ПЗМ и ЕУ већ укључене у различите форме и нивое политичких и безбедносних интеграција. Ипак охрабрује чињеница да су у току припреме за одржавање и Треће конференције, која ће ове године бити у Сарајеву.

На том сусрету требало би да буду размотрени механизми који ће омогућити примену *Изјаве о сарадњи*. Ради се, пре свега, на дефинисању процедура о размени података из јавно доступних извора и иницирању заједничке израде периодичних информативно-аналитичких производа. Војнообавештајна агенција ће се, наравно, трудити као и до сада да

својом конструктивношћу и иницијативом допринесе успеху следеће конференције и унапређењу мултилатералне сарадње у региону.

■ *Изградња поверења значајна је за повећање безбедности и део је мисије ВОА. Како оцењујете реализацију тог задатка?*

– Војнообавештајна агенција, као модерна обавештајна служба, настоји

ИЗАСЛАНСТВА ОДБРАНЕ

Изасланици одбране војнодипломатску функцију у земљи пријема и земљи акредитације реализују обављањем неколико задатака: представљају и штите интересе Министарства одбране и Војске Србије, преговарају са представницима министарства и војске земље пријема, унапређују пријатељске односе и развијају међународну војну сарадњу са државом код које су акредитовани.

Будући да су изасланства одбране организацијска целина Агенције, ВОА као стручни носилац анализира и предлаже мрежу изасланстава одбране Републике Србије уз, наравно, редовне консултације и усаглашавања са Сектором за политику одбране и мишљењем Генералштаба Војске Србије и Сектора за материјалне ресурсе.

Такође, узимају се у обзир и економско-финансијске могућности државе, односно Војске. На крају, Влада доноси Закључак о усвајању предложене мреже изасланстава одбране и задужује Министарство одбране да, у складу са својим надлежностима, дефинише организацију и састав изасланстава одбране.

да прати савремене трендове, али тако да национални интереси Србије ни у једном тренутку не буду угрожени. У складу с тим, Војнообавештајна агенција реализује сарадњу са страним сродним службама на основу циљева спољне политике и политике одбране Републике Србије, процене значаја појединих активности за питања одбране, актуелне политичко-безбедносне ситуације у непосредном окружењу, Европи и свету, обавештајних потреба ВОА и потписаних уговора о војној и билатералној сарадњи.

Сарадњом и уважавањем интереса партнерских страна, припадници наше агенције настоје да својом конструктивношћу и иницијативом допринесу очувању повољног безбедносног окружења и унапређењу односа са суседним и најугроженијим земљама. На билатералном плану, сарадња се реализује посетама делегација на свим нивоима, разменом информација, извођењем заједничких активности и усавршавањем кадрова. Са појединим службама достигнут је висок ниво сарадње, сви постављени циљеви су успешно реализовани, а успостављени контакти допринели су потпунијем праћењу актуелних безбедносних процеса и појава, посебно по питању стицања увида у ставове и процене других земаља о кључним безбедносним изазовима, ризицима и претњама на регионалном и глобалном нивоу.

■ *Где све имамо војна изасланства и које државе су код нас акредитовале своје амбасее?*

– На основу постојеће одлуке Владе, Србија може да има мрежу која би покрила 42 државе света (на резиденцијалној основи 30, на нерезиденцијалној 12). Међутим, постојећу мрежу чини 19 изасланстава одбране, уз три акредитације на нерезиденцијалној основи. Изасланике одбране имамо у осам суседних и земаља региона (Хрватска, Босна и Херцеговина, Мађарска, Румунија,

Бугарска, Грчка и Турска) и још шест европских држава (Велика Британија, Француска, Немачка, Италија, Аустрија и Шпанија), као и у три сталне чланице Савета безбедности УН (САД, Руска Федерација и Кина) и две земље на простору Африке (Египат и Либија).

На принципу нерезиденцијалне акредитације покривене су три државе (Канада из САД и Словенија и Словачка из Аустрије). За ову годину планирано је отварање изасланства у Алжиру и поновно отварање у Израелу.

У Републици Србији тренутно има 28 изасланстава одбране других држава, а поред тога у нашој земљи је акредитовано још осам држава на нерезиденцијалној основи.

■ *Редовно подносиш извештаје скупштинском Одбору за безбедност. Шта је било тежиште последњег извештаја?*

– Војнообавештајна агенција има обавезу да два пута годишње подноси извештаје Одбору за одбрану и безбедност Народне скупштине, што представља један од механизма демократске контроле. Ми ту обавезу схватамо веома озбиљно и представницима законодавне власти пружамо увид у све релевантне активности које предузимамо у оквиру својих надлежности. У последњем извештају тежиште је било на појавама које на регионалном и глобалном нивоу утичу на безбедност наше земље, првенствено на ситуацију на Косову и Метохији.

Осим тога, разматрани су и негативни утицаји деловања носилаца асиметричних претњи, попут етничког и верског екстремизма. Такође, у складу са спољнополитичком оријентацијом наше земље, дат је краћи осврт на актуелности у Европској унији, чиме смо настојали да допринесемо припремама нашег система одбране за учешће у активностима Заједничке спољне и безбедносне политике, првенствено у мисијама ЕУ.

Члановима Одбора представљене су и активности које је ВОА предузи-



Са заступником директора ВОА бригадним генералом Драгом Вукобратовићем разговарали смо пред његов полазак на Батајницу, на још један лет мигом 29. Генералова летачка каријера траје од завршетка Ваздухопловне војне академије, 1985, где је био први у рангу. Обављао је различите летачке и штабне дужности у 204. ловачком авијацијском пуку од 1985. до 1996, а до 2000. године био је помоћник команданта.

Завршио је Генералштабну школу (1996), опет као први у рангу, а 2002. Школу националне одбране. Био је изасланик одбране у Турској од 2005. до 2009. године, од када је први човек Војнообавештајне агенције.

мала на плану сарадње са домаћим и страним безбедносним и обавештајним службама, организацијским променама и реформама у нормативно-правној сфери.

■ *Како оцењујеш смањење КФОР-а са становишта безбедносних интереса Србије?*

– Међународне снаге безбедности на Косову и Метохији (КФОР) спроводе другу од планиране три фазе реорганизације и смањења бројног стања. Таква одлука заснована је на потреби за ангажовањем снага НАТО у другим кризним подручјима у свету, попут Авганистана, а не на повољној процени стања безбедности на КиМ са којом би се сложила Србија. Наиме, иако је одлука о смањењу КФОР јасан знак поверења према Војсци Србије и њеној опредељености за мир и стабилност у региону, она може имати негативне последице, у смислу да КФОР након смањења неће моћи адекватно да реагује на евентуално угрожавање безбедности на КиМ и пружи подршку мисији ЕУЛЕКС. Такође, српско становништво у Покрајини додатно је забринуто због планова КФОР да део својих надлежности преда Косовској полицији и Косовским снагама безбедности.

■ *Цивилна демократска контрола остварује се увођењем Генералног инспектора служби. Какви су први утисци?*

– Међу основним предусловима за обављање послова који су у надлежности ВОА је тајност рада. Управо то је и један од разлога због кога је и рад ВОА подвргнут демократској цивилној контроли. У том циљу, веома је битно да наш рад „прати“ како законодавна, тако и извршна власт, а у потребној мери и јавност. Тренутни правни стандарди обезбеђују да се активности ВОА надзиру и контролишу кроз више нивоа и институција. Тако своју улогу у надзору и контроли имају: Народна скупштина Србије преко Одбора за одбрану и безбедност, Влада преко Министарства одбране и Генералног инспектора, а одређене облике надзора над радом Агенције могу да реализују Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и Ревизор. У пракси то већ функционише.

Што се тиче Генералног инспектора, он је већ посетио ВОА и упознао се са организацијом и начином рада.

Контакти са њим су редовни, а први утисци су изузетно позитивни и сматрамо да је функцијом Генералног инспектора обезбеђен још један поуздан механизам надзора над радом служби безбедности у Министарству одбране.

■ *Да ли је сада заокружен нормативно-правни оквир рада?*

– Желео бих да истакнем да је у протеклом периоду у потпуности заокружен нормативно-правни оквир рада Агенције. Израђени су сви потребни прописи за спровођење Закона о ВБА и ВОА. Прописи су усклађени, прошли предвиђену процедуру у оквиру Министарства одбране, а разматрани су и на седници Одбора за одбрану и безбедност Народне скупштине. Након њиховог усвајања од стране надлежних институција израђена су инструктивна документа и одлуке, нормативно основана и прилагођена савременим захтевима функционисања ВОА. Наравно, приликом израде прописа водили смо рачуна о примени највиших међународних демократских стандарда, препорука и процедура. У сваком случају, за Агенцију је ово био велики изазов, поготово што је први пут на овакав начин нормативно заокружен рад Агенције.

■ *Ангажовани сће и на војнообавештајној процени мировних операција у којима би Војска Србије могла да узме учешће. Какви су резултати анализа?*

– Република Србија је определена да развија систем националне безбедности који је у стању да учествује у изградњи и унапређењу регионалне и глобалне безбедности. У складу са законском регулативом и спољнополитичким опредељењима државе, Војска Србије развија способности за активан допринос безбедносном окружењу и учешће у мировним мисијама под мандатом Уједињених нација, као и у оквиру Европске уније.

Посебан значај за успешно ангажовање у мировним операцијама има обавештајна делатност. Утврђено је да свеобухватно и систематско прикупљање обавештајних података, адекватна обавештајна анализа и процена утичу на успех мировних мисија. У том контексту, Војнообавештајна агенција прати кризна жаришта широм света, а посебно подручја потенцијалног ангажовања припадника Војске Србије и других снага одбране у мировним операцијама. Формирана је база података која обухвата сазнања о скоро свим критичним подручјима и актуелним мировним мисијама у свету.

Један од приоритета Војнообавештајне агенције је праћење стања на подручјима где се ангажују или ће у мировним операцијама учествовати наши мировњаци. Агенција не предлаже и не врши избор мировних мисија за наше учешће, али респективно утиче на одлуке путем процена које израђује. За сваку од мировних операција које су предложене у годишњем плану употребе Војске

ПРОЦЕНА МИРОВНЕ МИСИЈЕ

Да би се дао одговор на питање о процени мировне операције, потребно је извршити комплексне обавештајне анализе. Узима се у обзир велики број чинилаца, међу којима бих посебно издвојио актуелну политичко-безбедносну ситуацију и безбедносне ризике и претње за припаднике мировних снага у зони операције. Осим тога, разматрају се и модалитети потенцијалног ангажовања са аспекта структуре националног контингента. Суштина је да се успешно изврше задаци у мисији, уз минимум ризика за наше мировњаке.

Наравно, нема идеалне обавештајне процене, јер се ради о ангажовању на подручјима где су корени криза тако комплексни, да су поједине заједнице под сталним ризиком обнове оружаних сукоба.

Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама, Агенција је претходно израдила обавештајну процену.

■ *Шта је актуелно на плану даљег јачања ВОА у функцији националне и шире безбедности?*

– Садашње руководство ВОА види јачање Агенције, пре свега, као континуиран процес изградње и унапређења њених обавештајних капацитета, који треба да омогући ефикасну реализацију задатака у сложеном међународном окружењу у складу са стратешким циљевима и потребама система одбране Републике Србије. Да бисмо тај циљ остварили, предузимамо сталне мере на јачању потенцијала Агенције, кадровских – кроз стручно усавршавање припадника ВОА, техничких – кроз опремање савременим средствима и опремом, и инфраструктурних – кроз унапређење услова за рад свих сегмената Агенције. Имамо и «спољни ресурс». То су партнери, односно стране службе са којима сарађујемо. Унапређење сарадње са партнерима омогућује јачање капацитета кроз размену искустава и усавршавање и без дилеме је у функцији националне безбедности. Имајући у виду да су, у односу на број и карактер савремених изазова, ризика и претњи, расположиви ресурси ограничени, њихово ефикасно коришћење је пресудно за успех у нашем раду.

Остваривању претходно поменутих циљева значајно доприноси квалитет обавештајних производа Агенције, намењених државном и војном руководству, па с тим у вези улажемо посебне напоре за унапређење информативно-аналитичког рада. Уверен сам да ће Војнообавештајна агенција и даље бити значајан чинилац безбедности Републике Србије и поуздан партнер у доприносу стабилности и безбедности нашег региона. ■

Раденко МУТАВЦИЋ